

Βιολογική προβατοτροφία

Τζουραμάνη Ε., Σιντόρη Αλ., Λιοντάκης Αγ., Ναβρούζογλου Π., Παπαευθυμίου Μ.

Καρανικόλας Π. και Αλεξόπουλος Γ.

Γενικά στοιχεία: Η προβατοτροφία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους πρωτογενούς παραγωγής στην Ελλάδα. Προσφέρει εισόδημα σε χιλιάδες αγροτικές οικογένειες και συνεισφέρει σημαντικά στην αγροτική ανάπτυξη, ιδιαίτερα στις απομονωμένες και μειονεκτικές περιοχές. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο τομέας της προβατοτροφίας έχει πολύ μικρότερη σημασία και για το λόγο αυτό ο πληθυσμός των εκτρεφόμενων ζώων παρουσιάζει μείωση τα τελευταία χρόνια¹. Από την άλλη μεριά, η παροχή κινήτρων, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για τη στροφή προς τη βιολογική κτηνοτροφία, έχει οδηγήσει, στην ανάπτυξη της βιολογικής προβατοτροφίας στην Ελλάδα. Άλλωστε, η προβατοτροφία αποτελεί παραδοσιακά έναν από τους δυναμικότερους παραγωγικούς κλάδους της χώρας μας, ενώ επιπλέον, η κύρια μορφή εκτροφής είναι η εκτατική που δεν διαφέρει σημαντικά από τη βιολογική. Ο εκτατικός τρόπος παραγωγής συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και στη μείωση του κόστους, αφού αξιοποιούνται καλύτερα οι φυσικοί βοσκότοποι στους οποίους τα ζώα κινούνται για μεγάλο χρονικό διάστημα².

Παραγωγή και κατανάλωση: Σε παγκόσμιο επίπεδο, η παραγωγή πρόβειου κρέατος αποτελεί διεθνώς τη βασική παραγωγική κατεύθυνση των προβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων. Κύρια χώρα παραγωγής είναι η Κίνα, ενώ τη δεύτερη θέση σε παραγωγή πρόβειου κρέατος καταλαμβάνει παγκοσμίως η Ε.Ε³. Η εκτροφή προβάτων για παραγωγή κρέατος παρουσιάζει ενδιαφέρον για τις βόρειες χώρες της Ε.Ε., όπου τα πρόβατα εκτρέφονται σχεδόν αποκλειστικά για το σκοπό αυτό. Η εκτροφή προβάτων για παραγωγή γάλακτος αποτελεί δραστηριότητα που ασκείται κυρίως στις νότιες χώρες, όπου αρμέγεται το μεγαλύτερο ποσοστό των εκτρεφόμενων

ζώων. Οι κύριες χώρες παραγωγής πρόβειου γάλακτος στην Ε.Ε. είναι η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Γαλλία. Η Ελλάδα είναι μία από τις σημαντικότερες χώρες παραγωγής πρόβειου γάλακτος και κρέατος στην Ε.Ε (μεικτή κατεύθυνση), με υψηλό αριθμό εκτρεφόμενων ζώων⁴. Επιπλέον, παρατηρείται μεγάλη αύξηση της βιολογικής προβατοτροφίας στην Ελλάδα την περίοδο 2002-2006. Ο αριθμός των βιολογικά εκτρεφόμενων ζώων αυξήθηκε κατά 260% αντιπροσωπεύοντας έτσι το 2,9% των συνολικών εκτρεφόμενων προβάτων στην Ελλάδα και το 9% των βιολογικά εκτρεφόμενων προβάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁵. Η παραγωγή των πρώτων βιολογικών προβατοτροφικών προϊόντων στην Ελλάδα εμφανίστηκε στο τέλος του 2000⁶. Τα κυριότερα κανάλια διανομής και διάθεσης βιολογικών προϊόντων είναι οι λαϊκές αγορές βιολογικών προϊόντων, τα καταστήματα πώλησης βιολογικών προϊόντων και τα τμήματα βιολογικών προϊόντων των μεγάλων σούπερ μάρκετ⁷. Όμως, παρά την συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση για βιολογικά γαλακτοκομικά προϊόντα στην Ελλάδα, υπάρχουν ακόμα αρκετές δυσκολίες καθώς η αγορά των βιολογικών προϊόντων δεν είναι πλήρως διαμορφωμένη.

Χαρακτηριστικά προβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων: Οι προβατοτροφικές εκμεταλλεύσεις στην Ελλάδα είναι, στην πλειονότητά τους, μικρές, εκτατικές και οικογενειακές, και με υψηλό βαθμό διαφοροποίησης αναφορικά με το ζωικό κεφάλαιο, τον εξοπλισμό, τις εγκαταστάσεις και την παραγωγικότητα. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μία τάση εγκατάστασης νέων, μοντέρνων και εντατικών εκμεταλλεύσεων σε πεδινές περιοχές που παράγουν ζωοτροφές για να καλύψουν όλες ή ένα μέρος των αναγκών των εκτρεφόμενων ζώων και εμφανίζουν μεγαλύτερο επενδεδυμένο κεφάλαιο⁸. Το παραγωγικό σύστημα της προβατοτροφίας στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας μοιάζει αρκετά με το βιολογικό. Το γεγονός αυτό δίνει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στους Έλληνες κτηνοτρόφους σε σχέση με τους Ευρωπαίους ανταγωνιστές τους. Επίσης, επισημαίνεται ότι η βιολογική προβατοτροφία εντοπίζεται κυρίως σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές όπου υπάρχουν άφθονοι διαθέσιμοι βοσκότοποι, ενώ το ζωικό κεφάλαιο των εκμεταλλεύσεων αυτών είναι μικρότερο, αφού το κοπάδι αποτελείται από λιγότερο παραγωγικές φυλές οι οποίες όμως είναι αυτόχθονες και καλά προσαρμοσμένες στο περιβάλλον.

Απόδοση – Τιμή συμβατικού και βιολογικού γάλακτος*: Από τα στοιχεία της έρευνας για την περίοδο 2006-2007, προκύπτει ότι η μέση απόδοση γάλακτος ανά παραγωγική προβατίνα για τη συμβατική προβατοτροφία είναι 136,75 κιλά, ενώ για τη βιολογική 95,27 κιλά, δηλαδή η απόδοση του βιολογικού γάλακτος εμφανίζεται μειωμένη κατά 30,33% σε σχέση με την απόδοση συμβατικού γάλακτος. Σημειώνεται ότι η απόδοση γάλακτος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα και την ποσότητα των χορηγούμενων ζωοτροφών αλλά και από τις παραγωγικές ικανότητες του διαθέσιμου ζωικού κεφαλαίου. Στην περίπτωση της βιολογικής παραγωγής, το ζωικό κεφάλαιο αποτελείται, τις περισσότερες φορές, από ντόπιες φυλές χαμηλών παραγωγικών δυνατοτήτων. Όσον αφορά την τιμή του βιολογικού γάλακτος, ανέρχεται κατά μέσο όρο στα 0,94 €/κιλό, αυξημένη μόλις κατά 3,75% σε σχέση με την τιμή του συμβατικού γάλακτος (0,91€/κιλό). Η μέγιστη τιμή του βιολογικού γάλακτος φτάνει τα 1,1 €/κιλό και η ελάχιστη τα 0,85 €/κιλό. Οι αντίστοιχες τιμές για το συμβατικό γάλα διαμορφώνονται στα 1 €/κιλό και 0,75 €/κιλό.

Απόδοση – Τιμή συμβατικού και βιολογικού κρέατος*: Όσον αφορά την ποσότητα του παραγόμενου κρέατος αμνών ανά παραγωγική προβατίνα, διαμορφώνεται στα 14,64 κιλά και 11,47 κιλά για τη συμβατική και τη βιολογική προβατοτροφία αντίστοιχα. Η απόδοση σε κρέας της βιολογικής προβατοτροφίας είναι κατά 21,61% μικρότερη, γεγονός που οφείλεται κυρίως στον χαμηλότερο δείκτη πολυδυμίας του ζωικού κεφαλαίου της βιολογικής προβατοτροφίας. Η τιμή του βιολογικού και του συμβατικού κρέατος αμνών είναι 4,91 €/κιλό και 4,86 €/κιλό αντίστοιχα. Η μικρή αυτή διαφορά (μόλις 1%), υποδηλώνει την έλλειψη οργανωμένης αγοράς για το βιολογικό κρέας. Η ελάχιστη τιμή πώλησης βιολογικού κρέατος διαμορφώνεται στα 4 €/κιλό ενώ η μέγιστη στα 5,5 €/κιλό. Από την άλλη πλευρά, η ελάχιστη τιμή πώλησης του συμβατικού κρέατος έφτασε τα 3 €/κιλό ενώ η μέγιστη ξεπέρασε τα 7 €/κιλό σε μεμονωμένες περιπτώσεις μικρών παραγωγών που προώθησαν εξολοκλήρου το προϊόν τους απευθείας σε καταναλωτές.

* Τα πρωτογενή στοιχεία, που αφορούν την καλλιεργητική περίοδο 2006-2007, προέρχονται από επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στους νομούς Σερρών, Δράμας και Αιτωλοακαρνανίας και στην οποία συμμετείχαν συνολικά 172 προβατοτρόφοι.

Παραγωγικές δαπάνες συμβατικής και βιολογικής προβατοτροφίας[†]: Το μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγικών δαπανών της προβατοτροφίας, καταλαμβάνει το αναλώσιμο κεφάλαιο και πιο συγκεκριμένα το κόστος διατροφής. Στην περίπτωση της βιολογικής προβατοτροφίας, το αναλώσιμο κεφάλαιο εμφανίζεται ελαφρά μειωμένο κατά 3,18% σε σχέση με αυτό της συμβατικής προβατοτροφίας και φτάνει τα 117,3€, συμμετέχοντας με ποσοστό 62,72% στο σύνολο των παραγωγικών δαπανών. Το 92% του αναλώσιμου κεφαλαίου αφορά το κόστος της διατροφής. Το ίδιο περίπου ποσοστό του αναλώσιμου κεφαλαίου, καταλαμβάνει το κόστος διατροφής και στη συμβατική προβατοτροφία. Το αναλώσιμο κεφάλαιο στη συμβατική προβατοτροφία αντιστοιχεί στο 56,26% του συνόλου των παραγωγικών δαπανών. Αναλυτικά, το αναλώσιμο κεφάλαιο τόσο της βιολογικής όσο και της συμβατικής προβατοτροφίας, παρουσιάζεται στον Πίνακα 1. Παρατηρείται ότι το κόστος των αγοραζόμενων ζωοτροφών είναι ελαφρώς μεγαλύτερο στην περίπτωση της βιολογικής παραγωγής σε σχέση με το αντίστοιχο κόστος στη συμβατική παραγωγή. Αυτό οφείλεται στην αυξημένη τιμή αγοράς των βιολογικών ζωοτροφών και όχι στην αγοραζόμενη ποσότητά τους.

Η βιολογική προβατοτροφία φαίνεται να είναι λιγότερο εντατική σε εργασία (μικρότερο κόστος εργασίας κατά 23,89%), καθώς οι συνολικές δαπάνες εργασίας φτάνουν τα 33,94 €, ενώ στη συμβατική τα 44,59 €. Επίσης, η παρουσία ξένου εργάτη είναι περισσότερο συνηθισμένη στη συμβατική εκτροφή. Το γεγονός ότι η βιολογική εκτροφή είναι λιγότερο εντατική, υποδηλώνεται και από το μειωμένο κόστος του σταθερού κεφαλαίου (μηχανολογικός εξοπλισμός, κτίρια, ζωικό κεφάλαιο). Η διαφορά στο κόστος του σταθερού κεφαλαίου, σε σχέση με τη συμβατική εκτροφή, ανέρχεται στο 36,54%. Όσον αφορά τις δαπάνες εδάφους, παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ της συμβατικής και της βιολογικής εκτροφής, αφού το κόστος και στις δύο περιπτώσεις ανέρχεται περίπου στα 11 €. Οι συνολικές παραγωγικές δαπάνες φτάνουν τα 187,04 € και 215,35 € για τη βιολογική και τη συμβατική προβατοτροφία αντίστοιχα. Τα επιμέρους στοιχεία κόστους των δύο μεθόδων εκτροφής, παρουσιάζονται στο Σχήμα 1.

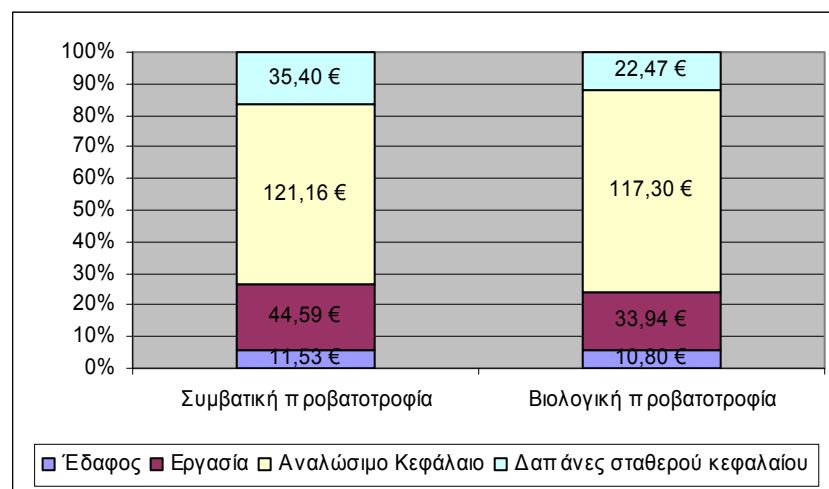
[†] Οι παραγωγικές δαπάνες αναφέρονται στο σύνολο του ζωικού κεφαλαίου και εκφράζονται ανά παραγωγική προβατίνα

Πίνακας 1. Αναλώσιμο Κεφάλαιο ανά παραγωγική προβατίνα

Αναλώσιμο Κεφάλαιο	Συμβατική Προβατοτροφία €/προβατίνα	Βιολογική Προβατοτροφία €/προβατίνα
Αγοραζόμενες Χονδροειδείς Ζωοτροφές	17,64	24,11
Αγοραζόμενες Συμπυκνωμένες Ζωοτροφές	35,58	35,59
Ιδιοπαραγόμενες Συμπυκνωμένες Ζωοτροφές	31,80	22,53
Ιδιοπαραγόμενες Χονδροειδείς Ζωοτροφές	26,43	24,75
Αλατα, Βιταμίνες, Ιχνοστοιχεία.	0,79	0,43
Φάρμακα	5,37	5,37
Λοιπές Δαπάνες	3,55	4,51
Σύνολο	121,16	117,29

Πηγή: Επεξεργασία Συγγραφέων

Σχήμα 1. Βασικά στοιχεία του κόστους παραγωγής ανά παραγωγική προβατίνα

Πηγή: Επεξεργασία Συγγραφέων

Ακαθάριστη Πρόσδοος – Κέρδος βιολογικής και συμβατικής προβατοτροφίας:

Η μέση ακαθάριστη πρόσδοος ανά παραγωγική προβατίνα στη βιολογική προβατοτροφία διαμορφώνεται στα 203,94 € με ελάχιστη και μέγιστη τιμή τα 174,40 € και 230,25 € αντίστοιχα. Η μέση ακαθάριστη πρόσδοος στη βιολογική προβατοτροφία είναι κατά 6,67% μικρότερη σε σχέση με τη συμβατική (218,91 €), παρά το γεγονός ότι σε αυτή συνυπολογίζεται η επιδότηση βιολογικής εκτροφής (39,22 €). Πρέπει να σημειωθεί ότι στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου της βιολογικής προβατοτροφίας, η αξία παραγωγής του γάλακτος συμμετέχει με ποσοστό 44,02% και του κρέατος αμνών με 27,57%. Περίπου 5% της ακαθάριστης προσόδου της βιολογικής προβατοτροφίας καταλαμβάνει η αξία παραγωγής πρόβειου κρέατος. Στη συμβατική προβατοτροφία, τα 2/3 της ακαθάριστης προσόδου προέρχονται από την αξία παραγωγής του γάλακτος. Το μέσο καθαρό κέρδος ανά παραγωγική προβατίνα, διαμορφώνεται στην περίπτωση της βιολογικής προβατοτροφίας στα

14,86 €, ενώ στην περίπτωση της συμβατικής προβατοτροφίας στα 3,56 €. Και στις δύο περιπτώσεις παραγωγής μπορεί να σημειωθεί αρνητικό κέρδος (ζημία) που φτάνει τα 32,28 € στη βιολογική προβατοτροφία και τα 41,57 € στη συμβατική προβατοτροφία. Η πιθανότητα αρνητικού κέρδους (ζημίας) είναι σημαντικά μικρότερη στην περίπτωση της βιολογικής προβατοτροφίας σε σχέση με τη συμβατική (12,6% και 40,6% αντίστοιχα). Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι χωρίς την επιδότηση, η βιολογική προβατοτροφία είναι ασύμφορη, αφού σημειώνει αρνητικά αποτελέσματα. Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε ότι η βιολογική προβατοτροφία παρουσιάζει σχεδόν τετραπλάσιο καθαρό κέρδος σε σύγκριση με τη συμβατική, το οποίο όμως οφείλεται στην επιδότηση της βιολογικής παραγωγής και όχι στις τιμές των βιολογικών προϊόντων.

Προοπτικές βιολογικής προβατοτροφίας

Θετικοί παράγοντες

- ✓ Αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος σε λιγότερο δυναμικές περιοχές
- ✓ Δυνατότητα αξιοποίησης των διαθέσιμων βοσκοτόπων και των χαμηλής γονιμότητας εδαφών
- ✓ Διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση βιολογικών προϊόντων ζωικής προέλευσης
- ✓ Δυνατότητα μείωσης του κόστους παραγωγής με ιδιοπαραγωγή ζωοτροφών
- ✓ Μικρότερες απαιτήσεις σε κεφάλαιο σε σχέση με τη συμβατική παραγωγή, λόγω της εκτατικής εκτροφής
- ✓ Σημαντικά μεγαλύτερα οικονομικά αποτελέσματα σε σχέση με τη συμβατική προβατοτροφία

Αρνητικοί παράγοντες

- ✓ Χαμηλή γαλακτοπαραγωγή σε σχέση με την συμβατική προβατοτροφία λόγω της εκτροφής λιγότερο παραγωγικών φυλών
- ✓ Υψηλή τιμή αγοράς των βιολογικών ζωοτροφών
- ✓ Έλλειψη οργανωμένης αγοράς βιολογικών προϊόντων ζωικής παραγωγής και ιδιαίτερα κρέατος
- ✓ Μεγάλη εξάρτηση της βιωσιμότητας της δραστηριότητας από τις επιδοτήσεις

Βιβλιογραφία

- 1 EUROSTAT. Agriculture: Main statistics 2005-2006. Eurostat pocketbooks, 2007.
- 2 Βλόντζος Γ., Σούτσας Κ. “Πλαίσιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Αιγοπροβατοτροφίας”, Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, 2004:10;(14);359-374. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.prd.uth.gr/research/DP/2004/uth-prd-dp-2004-14_gr.pdf.
- 3 FAOSTAT <http://www.faostat.fao.org>.
- 4 Κτσοπανίδης Π. Οικονομική Ζωικής Παραγωγής - Αρχές, Εφαρμογές, Τεχνικοοικονομική Ανάλυση. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη, 2006.
- 5 Abando, L.L. and Rohnerthielen, E. Different organic farming patterns within EU-25, Statistics in focus, Agriculture and fisheries, 2007: 69.
- 6 Σύλλογος Βιομηχάνων Βορείου Ελλάδος. Μελέτη για τη Βιολογική Εκτροφή Αιγοπροβάτων, 2003. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.biocluster.gr/>.
- 7 ICAP. Βιολογική Καλλιέργεια και Βιολογικά Προϊόντα, 2004. Αθήνα, Οκτώβριος 2003.
- 8 Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Ανάπτυξη Τομέα Αιγοπροβατοτροφίας, 2007.